

Farklı para cinsi almak şartıyla ya da alacağını başka para cinsine endeksleyerek borç vermek caiz midir?

Soru: Farklı para cinsi almak şartıyla ya da alacağını başka para cinsine endeksleyerek borç vermek caiz midir?

Cevap

Karz(borç) akdinde asıl olan alınan paranın mislinin geri ödenmesidir;¹ borç hangi para cinsinden alındıysa onunla geri verilir. Örneğin para, “Sana 1000 TL’yi 1 gram altın olarak ödemen karşılığında borç veriyorum.” demek gibi başka bir cinsle ödenmesi şartıyla verilirse bu, borçtan ziyade farklı cins paraların vadeli olarak değişimi olacağından bu noktada sarf akdinin hükümleri devreye girer. Sarf akdinde bedellerin peşin ödenmesi şart olduğundan² farklı cins paraların vadeyle değişimi caiz değildir. İslam Fıkıh Konseyi de bu yönde karar almıştır.³ Buna göre parayı farklı para birimiyle alma şartıyla borç vermek caiz değildir. Ancak İmam Muhammed, altın ve gümüş dışındaki paraların hakiki para olmayıp itibari para olması sebebiyle bunlar arasındaki işlemin sarf akdi olmadığını, dolayısıyla sarf şartlarının burada cari olmayacağını söylemektedir. Ancak bu paralarda cins birlikteliği olması durumunda ribevi mallara dahil olacaklarından bunlar için fıkhıdaki riba hükümleri geçerli olmaktadır. Buna göre altın ve gümüş dışındaki paralardan aynı cins olanların birbiriyle değişiminde fazlalık ve vade caiz değildir. Günümüzde kullanılan kâğıt paralar da itibari para kabul edildiğinden aynı cins paraların değişiminde fazlalık ve vade caiz değildir. Lakin farklı ülkelerin para birimleri farklı cins para kabul edildiğinden birbirleriyle değişimlerinde riba hükümleri cari olmaz. Bu değerlendirmeye göre farklı para birimlerinin değişiminde fazlalık ve vade caizdir. Ancak faizden sakınmak için ödeme akit günündeki kur itibara alınarak yapılmalıdır. İmam Muhammed’in görüşünü esas alan muâsır Hint uleması da farklı para birimlerinin vadeli değişiminin caiz olduğunu söylemektedir.⁴

“Sana verdiğim 1000 TL 1 gram altına denk geldiğinden borcu geri alırken 1 gram altın ne kadara tekabül ediyorsa onu alırım.” demek gibi borcun farklı bir para cinsine endekslenmesi ise ödenecek paradaki cehaletten ve garar ihtimalinden dolayı caiz değildir. İslam Fıkıh Konseyi’nin kararı da bu yöndedir.⁵ Ancak İmam Ebu Yusuf’a göre enflasyon sebebiyle paranın alım gücünün artma ve düşme durumlarında alacaklının borcun mislini değil kıymetini talep etme hakkı vardır.⁶ Bu kıymet farkı belirlenirken de altın gibi kıymetini muhafaza eden para cinsleri tercih edilmeli, borçludan borcundan fazla para alınmamalıdır. Fahiş değişimler olmadığı takdirde ise kıymet değil borcun misli alınmalıdır. Enflasyonun yüksek olduğu ülkelerde borç alıp verirken en doğru

olan borcun değer kaybına uğraması beklenen para üzerinden değil, kıymeti azalmayacak bir birim üzerinden verilmesidir.

-
1. Muhammed Emîn b. Ömer b. Abdilazîz el-Hüseyînî ed-Dımaşkî İbn Âbidîn, *Reddü'l-muhtâr 'ale'd-dürri'l-muhtâr* (Beyrut: Dâru'l-Ma'rife, 2015), 7/407.
 2. İbn Âbidîn, *Reddü'l-muhtâr 'ale'd-dürri'l-muhtâr*, 7/553.
 3. "Karar havle'l-umleti'l-verakiyye" (Mekke, 1986).
 4. bk. Muhammed Taki Osmani, *Fıkhu'l-Büyû' ala mezâhibi'l-erbe'a* (Dimeşk: Daru'l-Kalem, 2020), 2/700-705.
 5. "Karar bişe'ni mevzui't-tedahhum ve tegayyüri kıymeti'l-umle" (Riyad, 2000).
 6. İbn Âbidîn, *Reddü'l-muhtâr 'ale'd-dürri'l-muhtâr*, 7/572.
 1. Muhammed Emîn b. Ömer b. Abdilazîz el-Hüseyînî ed-Dımaşkî İbn Âbidîn, *Reddü'l-muhtâr 'ale'd-dürri'l-muhtâr* (Beyrut: Dâru'l-Ma'rife, 2015), 7/407.
 2. İbn Âbidîn, *Reddü'l-muhtâr 'ale'd-dürri'l-muhtâr*, 7/553.
 3. "Karar havle'l-umleti'l-verakiyye" (Mekke, 1986).
 4. bk. Muhammed Taki Osmani, *Fıkhu'l-Büyû' ala mezâhibi'l-erbe'a* (Dimeşk: Daru'l-Kalem, 2020), 2/700-705.
 5. "Karar bişe'ni mevzui't-tedahhum ve tegayyüri kıymeti'l-umle" (Riyad, 2000).
 6. İbn Âbidîn, *Reddü'l-muhtâr 'ale'd-dürri'l-muhtâr*, 7/572.

